

<p>GEZ</p>	<p>KARTA ADRESOWA ZABYTKU</p>		<p>3. Miejscowość R Z E S Z Ó W</p>
<p>1. Nazwa DOM WŁAŚCICIELA MŁYNA</p>	<p>2. Czas powstania 1. 20. XX w.</p>	<p>d. Pogwizdów Nowy (do dnia 31.12.2020 r.)</p>	
<p>7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym</p> <p>Widok na elewację południowo-wschodnią</p>			<p>4. Adres ul. Łąkowa 6 35-212 Rzeszów</p> <p>d. Pogwizdów Nowy 19 36-060 Głogów Małopolski</p> <p>5. Przynależność administracyjna województwo podkarpackie powiat Rzeszów gmina Rzeszów</p> <p>6. Formy ochrony Brak uchwalonego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego</p>

8. Historia, opis i wartości

Historia

Budynek jest elementem dawnego założenia o funkcji mieszkalno-przemysłowej, w skład którego wchodził tartak, uruchomiony w 1927 roku, i młyn, działający od 1933 roku, usytuowane po północno-wschodniej stronie domu. Budowę przedsiębiorstwa rozpoczął mieszkaniec Pogwizdowa Michał Micał. Po jego tragicznej śmierci w trakcie realizacji inwestycji, wdowa po nim, Honorata Micał, sprzedała nieukończony budynek Karolowi Ungeheuerowi, który sfinalizował budowę i uruchomienie przedsiębiorstwa. Przodkowie Karola Ungeheuera przybyli do Królestwa Galicji i Lodomerii pod koniec XVIII wieku w ramach tzw. kolonizacji józefińskiej. Ungeheuerowie zajmowali się młynarstwem i tę profesję kontynuowali w Polsce, przekazując ją z pokolenia na pokolenie. Założyli łącznie około pięciuset młynów, w tym m. in. w Staromieściu, Wilkowyi, Przybyszówce, Trzcianie, Frysztaku, Pysznicy.

Opis

Usytuowany po północnej stronie ulicy, drewniany na cokole, o nieregularnej, zróżnicowanej wysokościowo bryle, z urozmaiconym dachem z poszyciem z blachy. Sylweta domu skomponowana z czterech części wyodrębnionych wizualnie zróżnicowanymi formami zadaszania: korpusu, skrzydeł południowo-zachodniego i północno-wschodniego oraz wieży. Korpus domu parterowy, wybudowany wzdłuż osi północny wschód – południowy zachód, ze ścianą szczytową zwróconą na północny-wschód, przykryty dwuspadowym dachem z naczółkiem po stronie północno-wschodniej zwieńczonym sygnaturką. W elewacjach południowo-wschodniej, północno-zachodniej i południowo-zachodniej korpusu okna. W elewacji południowo-wschodniej na osi od południa dwukondygnacyjna wieżyczka na planie prostokąta, przykryta dachem wieżyczkowym ostrosłupowym z sygnaturką. Kondygnacje wieżyczki w ścianach południowo-wschodniej, północno-wschodniej i południowo-zachodniej oddzielone daszkami pulpitowymi. W dolnej kondygnacji wieży ganek z wejściem w ścianie północno-wschodniej, dostępnym przez jednobiegowe schody równoległe do elewacji, ograniczone drewnianą balustradą. Do ściany szczytowej korpusu przylega w linii elewacji południowo-wschodniej, niższe i węższe jednokondygnacyjne skrzydło północno-wschodnie przykryte dachem dwuspadowym, z wejściem na osi osłoniętym trójspadowym daszkiem. W ścianach południowo-wschodniej, północno-zachodniej i północno-wschodniej skrzydła otwory okienne. Do południowo-zachodniej ściany korpusu przylega w linii elewacji północno-zachodniej dwukondygnacyjne skrzydło południowo-zachodnie, zwrócone do ul. Łąkowej, przykryte dachem czterospadowym ze ściętym szczytem. W ścianach południowo-zachodniej, południowo-wschodniej i północno-zachodniej skrzydła na obydwu kondygnacjach okna, w ścianie od ul. Łąkowej na drugiej kondygnacji centralnie usytuowany balkon ograniczony drewnianą balustradą na kroksztynach. W ścianie północno-zachodniej skrzydła w parterze wyjście na taras dostępny przez jednobiegowe schody równoległe do elewacji. Stolarka okienna i drzwiowa drewniana. Otwory okienne prostokątne w profilowanych obramieniach, jednoskrzydłowe, jedno- lub czteropolowe, w wieżyce okna ze szprosami. Otwory drzwiowe prostokątne, jednoskrzydłowe, pełne i szklone, drzwi prowadzące do ganku z nieruchomym skrzydłem bocznym. Po wschodniej stronie domu znajduje się studnia z drewnianą obudową i dwuspadowym dachem z blachy nawiązującymi do architektury domu. Pozostałościami założenia mieszkalno-przemysłowego są także zabudowania gospodarcze po północnej i zachodniej stronie domu korespondujące ze sobą zadaszaniem z blachy w kolorze zielonym.

Wartości

Budynek posiada wartości artystyczne (architektoniczne), krajobrazowe, historyczne i naukowe. Przed budową przedsiębiorstwa Karol Ungeheuer przebywał w celach zarobkowych w Stanach Zjednoczonych, skąd najprawdopodobniej zaczerpnął inspirację dla oryginalnej, wyróżniającej się na tle jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej tego czasu architektury domu. Nieregularna, malownicza sylweta budynku ze strzelistą wieżyczką ewokuje cechy popularnego w drugiej połowie XIX wieku w Stanach Zjednoczonych stylu wiktoriańskiego. Budynek dokumentuje rozwój wiejskiego budownictwa jednorodzinne o cechach reprezentacyjnych. Jest nośnikiem historii oraz rozwoju gospodarczego dawnej wsi, dokumentuje przemiany społeczne dokonujące się w lokalnej społeczności w okresie międzywojennym, po odłączeniu przysiółka Pogwizdów od Rudnej Wielkiej i ustanowieniu odrębnego sołectwa Pogwizdów Nowy w 1927 roku. Stanowi także źródło historyczne dotyczące rozwoju młynarstwa oraz działalności rodu Ungeheuerów na Podkarpaciu.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania

W latach 2021-2022 przeprowadzono generalny remont obiektu z zachowaniem bryły i większości oryginalnej substancji zabytkowej. Przeprowadzono konserwację poszycia dachowego oraz drewnianych elewacji, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową na nową drewnianą odtwarzającą historyczne podziały. Cokół obłożono okładziną kamienną, odnowiono podest balkonu oraz balustrady balkonu i schodów wejściowych. Stan zachowania obiektu po remoncie jest bardzo dobry.

Postulaty dotyczące konserwacji

Należy zachować oryginalną bryłę, konstrukcję i wystrój domu.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

Karolina Chomiczewska
Biuro Miejskiego
Konserwatora Zabytków
Urząd Miasta Rzeszowa,
wrzesień 2022 r.

Karolina
Chomiczewska

11. Zatwierdzenie karty (podpis
wojewódzkiego
konserwatora zabytków)

Zapowiadania
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
Barthsz Podubny
Zastępca
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i
niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków